

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 1995, sp. zn. Tzn 19/95, ECLI:CZ:NS:1995:TZN.19.1995.1

Číslo: 8/1996

Právní věta: Za dočasné přidělení soudce okresního soudu k výkonu soudcovské činnosti u krajského soudu ve smyslu § 41 odst. 1 písm. a) zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, které neodporuje čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.), lze považovat jen takové rozhodnutí předsedy krajského soudu, kterým je soudce k výkonu soudcovské funkce u krajského soudu přidělen tak, že po dobu tohoto přidělení přestává vykonávat funkci soudce okresního soudu. Přidělení soudce lze přitom vymezit jen dobou výkonu funkce, nikoli konkrétními věcmi, které má v průběhu přidělení vyřídit.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 08.06.1995

Spisová značka: Tzn 19/95

Číslo rozhodnutí: 8

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zákonný soudce

Předpisy: 2/1993 Sb. čl. 38 odst. 1 335/1991 Sb. § 41 odst. 1 písm. a)

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud České republiky zamítl stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ČR proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 2. 1995 sp. zn. 11 To 1/95.

Z odůvodnění:

Na obviněné V. N. a M. K. byla dne 9. 3. 1994 u Krajského soudu v Plzni podána obžaloba. Na obviněného V. N. byla podána obžaloba pro trestné činy vyhýbání se výkonu civilní služby podle § 272d odst. 2 tr. zák. a podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák., dílem nedokonaný podle § 8 odst. 1 tr. zák.; u obviněného M. K. byla podána obžaloba pro pomoc k trestnému činu podvodu podle § 10 odst. 1 písm. c) a § 250 odst. 1, 4 tr. zák. Obviněný V. N. je ve vazbě od 9. 9. 1993 a obviněný M. K. od 26. 1. 1994.

Usnesením ze dne 5. 12. 1994 sp. zn. 3 T 3/94, v jehož záhlaví je uveden Krajský soud v Plzni, které je však opatřeno razítkem Okresního soudu v Chebu, bylo rozhodnuto podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., že se tato trestní věc vrací státnímu zástupci k došetření. Dále bylo rozhodnuto, že podle § 192 a § 72 odst. 1 tr. ř. se oba obvinění ponechávají ve vazbě.

V zákonné lhůtě napadli toto usnesení stížnostmi státní zástupce a obviněný M. K. O nich rozhodl v neveřejném zasedání dne 6. 2. 1995 usnesením sp. zn. 11 To 1/95 Vrchní soud v Praze tak, že napadené usnesení podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. v celém rozsahu zrušil a Krajskému soudu v Plzni uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Současně rozhodl o ponechání obviněných ve vazbě s poukazem na výše uvedené důvody vazby. Své rozhodnutí o zrušení napadeného usnesení odůvodnil Vrchní soud v Praze tím, že je vydal nepřislušný soud. To dovodil ze skutečnosti, že senátu krajského soudu předsedal soudce okresního soudu JUDr. P. H., jehož přidělení k dočasnému výkonu funkce u krajského soudu neshledal Vrchní soud v Praze správným. V podstatě proto, že opatřením předsedy Krajského soudu v Plzni byl uvedený soudce povolán k tamnímu soudu k vyřízení dvou konkrétních trestních věcí, přičemž ve skutečnosti Okresní soud v Chebu, jehož je soudcem, fakticky vůbec neopustil a tam i v době svého dočasného přidělení ke Krajskému soudu v Plzni dále vyřizoval věci okresního soudu.

Proti tomuto usnesení Vrchního soudu v Praze podal dne 9. 5. 1995 ministr spravedlnosti České republiky stížnost pro porušení zákona ve prospěch obou obviněných. Vrchnímu soudu vytýká porušení ustanovení § 147 odst. 1 a § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. a řízení, které napadenému usnesení předcházelo, a porušení ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Stížnost pro porušení zákona napadá především tu část usnesení Vrchního soudu v Praze, kterým bylo uloženo Krajskému soudu v Plzni, aby z důvodů výše uvedených ve věci znovu rozhodl řádný senát tohoto soudu. Ministr spravedlnosti argumentuje tím, že opatření předsedy Krajského soudu v Plzni, kterým povolal soudce JUDr. P. H. k výkonu soudcovské činnosti u tohoto soudu, nelze vzhledem ke znění čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, § 41 a § 42 zák. č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích (dále jen „zákon o soudcích“), a § 2 odst. 2, odst. 4 vyhl. č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, považovat za nezákonné jen proto, že doba přidělení uvedeného soudce nebyla ohraničena časově, nýbrž vyřízením taxativně vypočtených věcí. Dále stěžovatel vytýká Vrchnímu soudu v Praze, že se obsahem napadeného rozhodnutí krajského soudu vůbec nezabýval.

V závěru stížnosti pro porušení zákona je požadováno, aby Nejvyšší soud ČR podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 2. 1995 sp. zn. 11 To 1/95, a v řízení, které mu předcházelo, byl v neprospěch obou obviněných porušen zákon ve výše uvedených ustanoveních trestního řádu. Uvedené usnesení podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

K podané stížnosti pro porušení zákona se písemně vyjádřil obhájce obviněného M. K. Především vyslovil pochybnost, zda tato stížnost je skutečně míněna ve prospěch jeho klienta, když ve svých důsledcích znamená prodloužení i tak vleklého trestního řízení a jeho vazby, přičemž neřeší meritum věci. Pokud jde o vlastní obsah stížnosti pro porušení zákona, poukázal zejména na ustanovení § 41 odst. 3 zákona o soudcích, z něhož dovozuje, že administrativní opatření předsedy soudu nemůže dočasné přidělení soudce vymezit jinak než časově. V projednávaném případě pak JUDr. P. H. byl a je stále soudcem Okresního soudu v Chebu, což dokázal nejen tím, že usnesení ze dne 5. 12. 1994 opatřil razítkem uvedeného soudu, ale i tím, že po celou dobu svého přidělení ke Krajskému soudu v Plzni, a to až do současné doby, vyřizoval a vyřizuje věci Okresního soudu v Chebu. Pro vyřízení dvou věcí krajského soudu byl jmenován předsedou senátu tohoto soudu ryze účelově. Ve stížnosti pro porušení zákona se zcela pomíjí tato účelovost opatření předsedy krajského soudu. Kdyby tedy Nejvyšší soud ČR dospěl k názoru, že jmenování JUDr. P. H. předsedou senátu krajského soudu ad hoc je správné, znamenalo by to ve svých důsledcích, že by si žádný občan nemohl být jistý, kterým soudem a soudcem bude souzen, a legalizaci toho, že předseda krajského soudu může kteroukoli věc svěřit k vyřízení kterémukoli soudci okresního soudu. Takto ustanovení § 7 odst. 2 zákona o soudcích nelze vykládat. Je samozřejmě věcí předsedy soudu, aby řídil chod soudu v rámci své pravomoci a v souladu s vyhláškou č. 37/1992 Sb. rozvrhoval práci soudu. Je však nutno zdůraznit, že citovaná vyhláška je normou nižší právní síly, která by neměla být v rozporu se zákonem o soudcích či

dokonce s ústavní Listinou. Závěrem obviněný M. K. prostřednictvím svého obhájce požádal Nejvyšší soud ČR, aby přezkoumal i správnost výroku usnesení Vrchního soudu v Praze o jeho ponechání ve vazbě. Dále navrhl stížnost pro porušení zákona zamítnout.

Nejvyšší soud ČR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona všechny výroky napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, které mu bezprostředně předcházelo, avšak porušení zákona nezjistil.

Předně je nutno zdůraznit, že napadené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze je rozhodnutím procesním, které neřešilo otázku viny obviněných, a protože jím bylo uloženo soudu prvního stupně, aby o věci znovu jednal a rozhodl, přičemž věc se nachází ve stadiu po podání obžaloby, nebylo zapotřebí, aby se Nejvyšší soud ČR zabýval případnými vadami přípravného řízení (to za uvedené situace přísluší jen krajskému soudu a Vrchnímu soudu v Praze). Těžiště jeho rozhodnutí proto bylo v posouzení správnosti výroků usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 2. 1995. Vzhledem k tomu, že jediným důvodem zrušení usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 12. 1994 sp. zn. 3 T 3/94 bylo tvrzení Vrchního soudu v Praze, že v dané věci rozhodoval nepříslušný soud, zaměřil se Nejvyšší soud ČR především na vyřešení této otázky.

Správně bylo v napadeném usnesení i ve stížnosti pro porušení zákona konstatováno, že v projednávané věci je s ohledem na zažalované trestné činy dána podle § 17 tr. ř. věcná příslušnost krajského soudu. Po vyhodnocení zjištěných skutečností však Vrchní soud v Praze dospěl k závěru, že senátu, který jménem Krajského soudu v Plzni dne 5. 12. 1994 v Chebu vydal již zmíněné rozhodnutí, předsedal soudce okresního soudu. To proto, že Vrchní soud v Praze nepovažoval způsob, jakým se měl stát soudce Okresního soudu v Chebu JUDr. P. H. soudcem Krajského soudu v Plzni, za zákonný.

Přesto, že se odvolávají na shodná zákonná ustanovení, dospěli Vrchní soud v Praze a stěžovatel ke zcela protichůdným závěrům. Podstata problému je zjevně v pojmu „zákonný soudce“, kterého je užito jak v čl. 38 odst. 1 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina“), tak v § 7 odst. 2 zákona o soudcích, ve vyjádření zásady, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. V žádném dalším zákonném ustanovení tento pojem definován či blíže vysvětlen není.

Zásada, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, je zakotvena v Ústavě. Tato zásada, jak je ve výše citovaných ustanoveních formulována, ve spojení s ustanoveními § 16 až 22 tr. ř., upřesňuje pouze příslušnost soudu, nikoli soudce. Přitom ten je hlavní postavou soudního řízení. Kdyby však mohl bez jakýchkoli omezení orgán soudní správy určovat, který případ bude který soudce projednávat, zjevně by o respektování uvedené zásady nebylo možno vůbec uvažovat. A přesně to se v projednávané věci stalo. Předseda krajského soudu vybral k projednání konkrétní trestní věci patřící krajskému soudu soudce okresního soudu, kterého k tomu účelu jakoby povolal na stáž ke krajskému soudu. Ten potom, jak je patrné z vyjádření obhájce a ze spisu, všechny úkony ve věci vykonal v budově Okresního soudu v Chebu, kde v téže době vyřizoval svoji agendu soudce okresního soudu, přičemž navíc dopustil, že došlo k dvěma velmi výrazným pochybením, která by se mohla jevit jako formální, kdyby nevyvolávala vzhledem k výše uvedeným skutečnostem pochybnost o tom, který soud ve věci rozhodl. V protokolu o neveřejném zasedání jím podepsaném je uveden jako vyřizující soud Okresní soud v Chebu a písemné vyhotovení usnesení ze dne 5. 12. 1994, které podle záhlaví mělo být rozhodnutím Krajského soudu v Plzni, je opatřeno razítkem Okresního soudu v Chebu.

Posuzovat takový postup jako zákonný by bylo v rozporu nejen se zásadou, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, nýbrž i s požadavkem soudcovské nezávislosti. Ta by se stala prázdnou proklamací, kdyby justiční správa, podléhající v konečné fázi nejvyššímu správnímu orgánu, tj.

ministru spravedlnosti, a proto determinovaná politickou mocí, mohla z podnětu stran nebo i bez takového podnětu přidělovat soudce podle své libosti. Možnost vybrat určitého soudce, od kterého lze za určitých okolností očekávat určitý právní názor a rozhodnutí, dává příležitost přivodit rozhodnutí, jehož nelze dosáhnout příkazem. Nezávislost soudnictví a zajištění zákonného soudce se nacházejí v těsné souvislosti, stejně jako z toho vyplývající zákaz výjimečných soudů, tedy rozhodovacích instancí sestavených ad hoc pro konkrétní případ. I když v projednávaném případě nic nenasvědčuje tomu, že by předseda Krajského soudu v Plzni byl motivován jinak než snahou zajistit bezprůtahové vyřizování trestních věcí u tohoto soudu, jeho postup je nutno z principu odmítnout.

Nejvyšší soud ČR ve shodě s Vrchním soudem v Praze je tedy toho názoru, že za dočasné přidělení soudce okresního soudu k výkonu soudcovské činnosti u krajského soudu ve smyslu § 41 odst. 1 písm. a) zákona o soudcích, které neodporuje zásadě čl. 38 odst. 1 Listiny, lze považovat jen takové rozhodnutí předsedy krajského soudu, kterým je soudce k výkonu soudcovské funkce u krajského soudu přidělen skutečně, a to bez předchozího určení, které věci má u krajského soudu vyřídit.

Přerozdělování věcí ze senátu do senátu podle § 2 odst. 2 a odst. 4 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, v platném znění, je pak další významnou otázkou, k níž Nejvyšší soud ČR považuje za nutné v této souvislosti zaujmout stanovisko. Ani v tomto směru totiž nelze připustit žádnou svévoli. Pevné rozdělení agendy je nutno chápat jako pokračování principu zákonného soudce. I když citovaný jednacím řád umožňuje předsedovi soudu za splnění podmínek § 2 odst. 2, 4 přerozdělovat agendu, musí se vyvarovat postupu, který by mohl být označen za účelový, resp. nikoli nestranný, a proto ve svých důsledcích i odporující zásadě vyjádřené v čl. 38 odst. 1 Listiny.